

Opiskelijoiden sopeutuminen: Suomalaisopiskelijoiden Viro-kuva ja virolaisopiskelijoiden Suomi-kuva

Katariina Tuominen

”Ennen Tarton yliopistoon tuloa kuvittelin, että virolaiset ovat ystävällistä neuvostokansaa, että he ovat kollektiivisia, köyhiä, melankolisia, on paljon rikollisuutta, mutta kansa on silti rehellistä ja vieraanvaraista. Nykyinen mielikuvani on täynnä vastakohtia. Yksilö voi olla (ja onkin) ystävällinen ja älykäs, mutta yhteiskunnallisella tasolla on levinnyt omanedun tavoittelu, itsekäs tyyli. Rahalla on suuri merkitys. Yhteiskunta on muutosvaiheessa, on paljon vastakoh-taisuuksia ja epäloogisuutta.”

”Jouluksi kotiin. Ja sen jälkeen, kun opinnot ovat ohi, muutan takaisin Viroon. Miksi minä tänne (Suomeen) jäisin?”

Muun muassa tällaisia ajatuksia esittivät suomalais- ja virolaisopiskelijat Turun yliopistossa vuonna 1999 tekemässani pro gradu -tutkimuksessa, joka käsit-

PsM Katariina Tuominen artikkeli perustuu hänen Turun yliopistolle tekemänsä pro gradu -tutkimukseen ”Suomalaisten ja virolaisten opiskelijoiden sopeutuminen uuteen kulttuuriin”. (Kirjoittajan sukunimi oli silloin Välikangas).

teli opiskelijoiden sopeutumista. Poikkeako opiskelijoiden sopeutuminen muiden maahanmuuttajien sopeutumisesta? Käykö virolaisopiskelijoiden vai suomalaisopiskelijoiden sopeutuminen vieraaseen ympäristöön kivuttomammin? Näihin kysymyksiin etsin vastausta vuosien 1998 ja 1999 aikana sadalta Tarton yliopistossa opiskelevalta suomalaisopiskelijalta ja seitsemältä kymmeneltä suomalaisissa yliopistoissa opiskelevalta virolaisopiskelijalta.

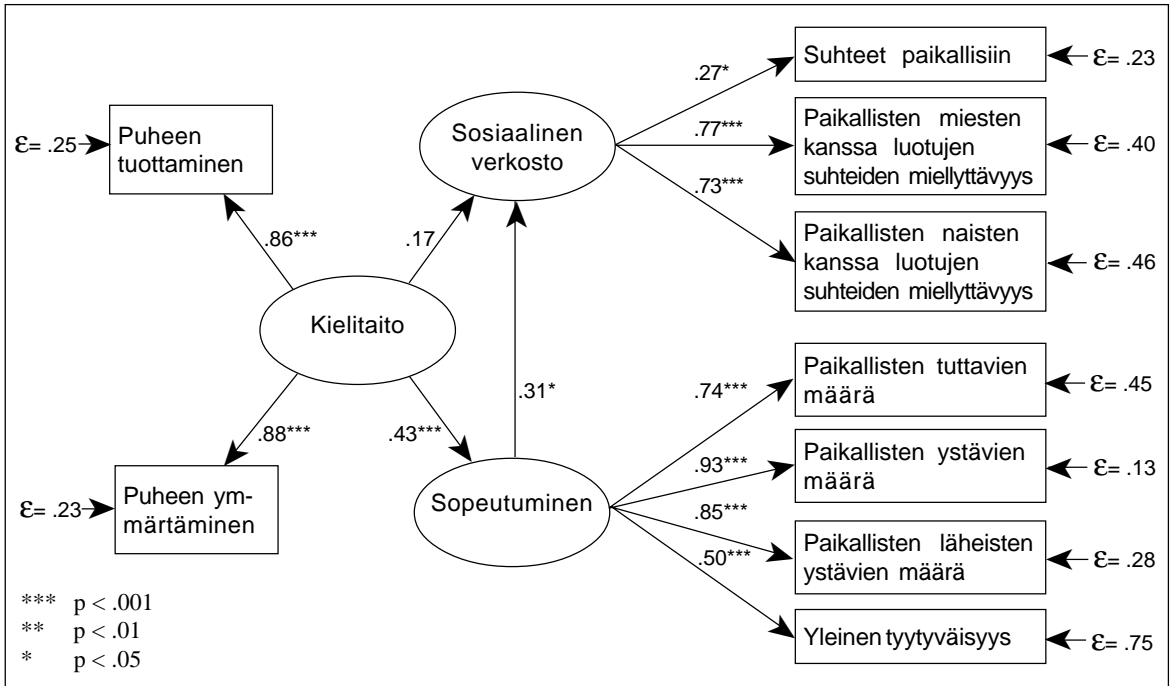
Sopeutumista tarkasteltiin erityisesti paikallisten kanssa luotujen kontaktien näkökulmasta. Useat tutkimustulokset ovat osoittaneet, että ulkomaalaisopiskelijoiden sopeutumisen paras osoitus on heidän paikalliseen väestöön luomansa suhteet. (Church 1982; Furnham 1988; Klineberg & Hull 1979; Searle & Ward 1990). Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään myös, millaisia mielikuvia opiskelijoilla on suomalaisista ja virolaisista.

Pääpiirteissään voidaan sanoa tutkimuksessa saatujen tulosten pohjalta, että virolaisopiskelijoiden sopeutuminen suomalaiseen ihmissuhdekulttuuriin kävi helpommin kuin suomalaisopiskelijoiden sopeutuminen vastaavaan

virolaiseen. Ainakin virolaisopiskelijoilla oli enemmän – niin tuttavuustason, kuin myös ystävyys-tason ja läheisen ystävyys-tason – suhteita suomalaisiin kuin suomalaisilla virolaisiin. Nämä kolme tasoa (tuttava, ystävä, läheinen ystävä) haluttiin erotella, ja siten lisätä tutkimustulosten syvyyttä. Sopeutumisen kannalta kaikilla kolmella tasolla on tietenkin merkitystä.

Suomalaisopiskelijoilla oli siis selvästi enemmän suhteita oman maansa edustajien kuin paikallisten ihmisten kanssa. Tämä tulos tukee aikaisempia tutkimustuloksia. Virolaisopiskelijoilla oli päinvastoin enemmän suhteita paikallisten suomalaisten kuin oman maansa edustajien kanssa.

Tutkimuksen päätulokset ovat seuraavat: Tarton yliopiston suomalaisopiskelijat suosivat ystävikseen muita suomalaisia, kun taas virolaisopiskelijat onnistuivat luomaan enemmän kontakteja suomalaisiin. Paikallisia *tuttavia* virolaisopiskelijoilla oli keskimäärin yli 50, kun sama luku jäi suomalaisopiskelijoilla alle viidenkymmenen. Paikallisia *ystäviä* virolaisopiskelijoilla oli keskimäärin 8,6 kun suomalaisopiskelijoilla oli vain keskimäärin 2,8. Myös paikallisia *läheisiä* ys-

täviä virolaisopiskelijoilla oli enemmän, keskimäärin 2,5, kuin suomalaisopiskelijoilla, joilla oli keskimäärin 1 läheinen virolainen ystävä. Virolaisopiskelijat olivat myös keskimääräisesti tyytyväisempiä paikallisten kanssa luotuihin suhteisiin.

Miksi virolaisopiskelijoiden sopeutuminen paikallisten kanssa luotujen suhteiden määrällä mitattuna näytti olevan helpompaa? Tämä voi osittain selittyä sillä, että Tarton yliopistossa opiskelevilla suomalaisilla on runsaasti mahdollisuuksia luoda suhteita toisiin suomalaisiin, mutta virolaisopiskelijoilla Suomessa ei samaa mahdollisuutta ole. Toisaalta ajatusta tukee myös se, että virolaisopiskelijoiden suomenkielentaito oli keskimääräisesti hieman parempi kuin suomalaisopiskelijoiden viroon kielten osaaminen.

Muita sopeutumiseen vaikuttavia seikkoja voidaan etsiä opiskelijoiden perimäkuulttuurin luonteesta. Tutkittaessa kollektivismia on havaittu, että nuoret virolaiset pitävät itseään individualistisina (Kants 1997). Tämä voisi selittää sen seikan, että virolaisopiskelijoilla esiintyi määrällisesti enemmän suhteita paikallisiin kuin suomalaisopiskelijoilla. Virolaiset pitivät Kantsin (1997) tutkimuksen mukaan suomalaisia hieman individualistisempina kuin suomalaiset virolaisia.

Virolaisessa yhteiskunnassa tapahtuva nopea muutos ja individualismin ihannointi – mikä näkyy mm. kapitalismin kukoistuksena – vaikuttaa mielestäni siihen, että virolaisopiskelijat ovat valmiimpia sopeutumaan suomalaisen yhteiskuntaan kuin suomalaisopiskelijat Viroon. Virolaisille Suomi mahdollisesti edustaa

– ei niinkään juuri Suomea – vaan yhtä länsimaata, joka tarjoaa heille mahdollisuuden korkeampaan elintasoon, hyvinvointiin ja länsimaalaiseen elämäntyyliin. Luullakseni tästä voi olla seurauksena se, että virolaisopiskelijat ovat hyvin kiinnostuneita sopeutumaan Suomeen sosiokulttuurillisesti ja valmiita ottamaan uusia kulttuuriominaisuuksia omaan käyttöönsä.

Tajfelin (1978) teorian mukaan yksilöt valitsevat sellaisen pienryhmän, joka maksimoi heidän positiivista sosiaalista identiteettiään. Ovatko oman maan edustajat siis tällainen viiteryhmä suomalaisopiskelijoille? Entä ovatko virolaisopiskelijat Suomessa valmiimpia ottamaan omaksi viiteryhmäkseen suomalaiset?

Tarkasteltaessa sopeutumisen osatekijöitä LISREL 8 ohjelman avulla havaittiin, että sopeutumi-

sesta seurasi pikemminkin sosiaalinen verkosto kuin että sosiaalinen verkosto vaikuttaisi sopeutumiseen. Kielitaidolla oli suora vaikutus sopeutumiseen, sekä epäsuora vaikutus sosiaaliseen verkostoon sopeutumisen kautta. Kielitaidon suora vaikutus sosiaaliseen verkostoon ei ollut tilastollisesti merkitsevä.

Suomalaisten mielikuvia virolaisista

Tutkimuksen tavoitteena oli myös selvittää, millaisia mielikuvia suomalaisopiskelijoilla oli virolaisista sekä toisinpäin. Tarton yliopiston suomalaisopiskelijat ilmoittivat useissa vastauksissa yhdistäneensä aikaisemmin virolaiset venäläisiin. Tämä mielikuva oli muuttunut heti virolaiseen kulttuuriin tutustuttaessa.

Rahan suuri merkitys oli yllättänyt monet vastaajat. Useat vastaajat olivat myös kuvitelleet, että virolaiset ovat erittäin ylpeitä itsenäisyydestään ja että itsenäisyydellä olisi suurempi merkitys Virossa kuin Suomessa. Tämäkin mielikuva oli kadonnut virolaiseen kulttuuriin tutustumisen myötä. Useat vastaajat olivat kuvitelleet löytävänsä Virossa täysin uudenlaisen, henkisiä arvoja korostavan kulttuurin ja olivat yllättyneitä virolaisten länsimaisesta tyylistä ja länsimaisuuden ihannoinnista. Osa vastaajista ilmoitti hämmentyneensä huomattaessaan erot suomalaisen ihmiskulttuuriin niin suuriksi. Virolaisten negatiivinen suhtautuminen ulkomaalaisiin oli muuttanut monen suomalaisopiskelijan mielikuvaa virolaisista kielteisem-

Tarton yliopiston suomalaisten tiiviistä ryhmähengestä kertoo heidän Tarttoon perustamansa Teatteri Kamakas. Jari Määttä on tehnyt Kamakasta Jyväskylän yliopiston etnologian laitoksella pro gradun nimeltään: "Teatteri Kamakas. Lyhytaikainen pienkulttuuri identiteettiprosessin näyttämönä". Kirjoittaja on kuvassa toinen oikealta. – Kuva: Nina Niemeläinen.

mäksi. Joukossa oli myös niitä, joilla mielikuva oli muodostunut vasta maassa olon myötä.

"Tulin tänne (Tarttoon) avoimin mielin. Mielikuva on muodostunut, tuloksena ihminen."

Virolaisten mielikuvia suomalaisista

Useiden virolaisopiskelijoiden mielikuvaan suomalaisista olivat vaikuttaneet kokemukset suomalaisturisteista Tallinnassa. Tämä mielikuva oli saanut positiivisen käänteen virolaisten tutustuttua suomalaiseen ihmssuhdekulttuuriin.

Paljon oli myös niitä, joihin elämä suljetussa Neuvosto-Virossa oli synnyttänyt ihannoivan kuvan kaikista ulkomaalaisista. Tämäntaolaiset mielikuvat olivat muuttuneet ratkaisevasti negatiiv-

viseen suuntaan Suomeen tulon jälkeen. Yllättäväksi koettiin myös vaikeus luoda kontakteja suomalaisiin. Suomalaisia oli kuviteltu rehellisiksi, tämä käsitys kuitenkin muuttui monella, sillä suomalaiset eivät olleetkaan niin suoria sosiaalisessa kanssakäymisessä, mitä vastaajat olivat odottaneet. Osa vastaajista oli kuvitellut suomalaisia vapautuneemmiksi, avoimemmiksi, ystävällisemmiksi ja ennakkoluulottomammiksi.

Negatiivisemmäksi mielikuvaa oli muuttanut suomalaisten suhtautuminen virolaisiin naisiin. Erittäin monissa vastauksissa kuvailtiin suomalaisten kuvittelevan kaikkia virolaisia naisia prostituoiduiksi. Toinen usein ilmevä yleistys, joka oli muuttanut mielikuvaa suomalaisista negatiivisemmäksi, oli suomalaisten käsitys, että kaikki virolaiset ovat rikollisia.

Virolaiset olivat muutenkin harmissaan suomalaisten heikosta Viron historian tuntemuksesta ja virolaisten yhdistämisestä venäläisiin ja inkerinsuomalaisiin. Eräs naisvastaaja kuvailee näin:

”Mielikuvani suomalaisista ei ole muuttunut, mutta suomalainen yhteiskunta on muuttunut ja liian paljon. Ns. inkeriläisiä on

tullut Suomeen ja jokainen virolainen tajuaa, että kyse on tosiasias-
sassa venäläisistä, mutta suomalaiset eivät sitä siellä Arkadian mäellä tajua.”

Tutkimus antoi vastauksia, jotka auttavat ymmärtämään sopeutumisprosessia. Kiinnostavaa olisi kuitenkin myös tietää, vaikuttaako ihmisen oma sopeutumiskokemus

hänen suhtautumiseensa kotimaansa ulkomaalaisiin. Auttaako kokemus itsestä ulkomaalaisen roolissa ymmärtämään myös omassa kulttuurissa olevien ulkomaalaisten ongelmia? Lisääkö ulkomailla opiskelu näin suvaitsevaisuutta vai voivatko negatiiviset kokemukset ulkomailla vähentää sitä?

Kirjallisuus

Church, A. T. (1982) Sojourner adjustment. *Psychological Bulletin*, 91, 540–572.

Furnham, A. (1988) The adjustment of sojourners. In Y. Y. Kim & W. B. Gudykunst (Eds.), *Cross-cultural adaptation: Current approaches* (pp. 42–61). Newbury Park, CA: Sage.

Kants, L. (1997) Meta-level collectivism in Estonia and Fin-

land. Unpublished Master's thesis. University of Tartu.

Klineberg, O. & Hull, W. F. (1979) *At a foreign university: An international study of adaptation and coping*. New York: Praeger.

Searle, W. & Ward, C. (1990) The prediction of psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transitions. *Inter-*

national Journal of Intercultural Relations, 14, 449–464.

Tajfel, H. (1978) *Differentiation between social groups*. London: Academic Press.

Muista lehden tilausmaksu!

Neljä kertaa vuodessa ilmestyvän Siirtolaisuus-Migration -lehden tilausmaksu vuonna 2001 on 60 mk. Maksu osoitetaan tilille Osuuspankki 571 113–411 441. Viitekentässä tulee mainita tilaajan nimi ja osoite.

Glöm inte att förnya prenumerationen!

Prenumerationspriset för Siirtolaisuus-Migration för år 2001 är 60 FIM (4 nummer). Var god och betala via Eurogiro eller SWIFT på vårt girokonto nummer 571 113–411 441, OKOBANK, Helsinki, Finland.

Don't forget to renew your subscription!

The subscription price for Siirtolaisuus-Migration for the year 2001 is USD 18.00 (4 issues). Please make your payment via Eurogiro or SWIFT to the account number 571 113–411 441, OKOBANK, Helsinki, Finland, or send your cheque to Institute of Migration, Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland.